

Volgens Arnold werd de term "magister" ook gebruikt als een vroege aanduiding van de commandeur van de Duitse Orde.¹⁹ Rond 1340 lijkt het hospitaal in ieder geval nog te bestaan, maar er werd apart hiervan ook een commandator genoemd.²⁰ Beide termen vallen dan in ieder geval niet samen en de commanderij en het hospitaal bestaan dan kennelijk naast elkaar.

Misschien heeft het hospitaal zelfs al heel vroeg bestaan: toen in 1161 de abt Wiric door een aanval van de Waalse compagnie in zijn abdij van Sint Truiden zwaar werd gewond, voerden zijn getrouwen hem voor genezing naar het stadje Vucht. Dat zou wel eens ons Vught kunnen zijn.²¹

In later tijd bestond in Vught ook een oude mannenhuis. Dergelijke voorzieningen werden ook wel met de term "gasthuis" aangeduid, maar niet als "hospitaal". Het hospitaal kan ook niet verward worden met de Tafel van de H. Geest. De aard van deze twee voorzieningen is per definitie verschillend. De tafel van de H Geest was bedoeld als een voorziening voor bedeling, voor lokale armenzorg. Daarnaast verwijst in het register van 1340 de naam "Celonis S'ceenken". Zijn achternaam is het verkleinwoord van "Cena", dat "maaltijd" betekent.²² Overigens: we weten niet waar het hospitaal gestaan heeft, wel dat het in de veertiende eeuw naar de Vughterdijk werd verplaatst.

Boudewijn draagt bezit over aan de abdij van Berne

Van de akte van 1232 besprak ik de ligging van het allodiaal gebied tussen Molengraaf en Maas en de goederen die in de Kempen waren gelegen. In de akte is verder sprake van goederen die van de graaf van Gelder werden gehouden. Waar die lagen kan worden gezien door de akten van 1250 en 1257 te analyseren.

In de eerste akte, hij woonde toen nog in Vught, droeg Boudewijn al zijn goederen tussen Heusdenredam en Masemunde over aan de abdij van Berne. In de tweede, die van 1257, verkocht hij - als voormalig heer van Vught - de goederen tussen Molengraaf en Maas aan Hendrik III van Brabant, tezamen met de met pand belaste goederen van zijn zus in Oosterbeek. Oogt de overeenkomst van 1232 nog als een schikking en die van 1250 als vrijwillig, die van 1257 heeft het karakter van dwang.

Masemunde lag in het huidige Damblok dat destijds aan de Oude Maas lag, daar waar het in verbinding stond met de Nieuwe of Bergse Maas, die sinds de dertiende eeuw de hoofd-

stroom van de Maas was geworden.²³ Daar ligt Hedikhuizen en de goederen moeten dus gelegen hebben in dit zogeheten Heusdense bovendorp en mogelijk ook in het nabij gelegen Bokhoven, dat tot 1363 met Hedikhuizen één parochie vormde. Het is wat vreemd dat in de akte niet de plaatsen zelf worden genoemd, maar een globaal aangeduid gebied. De bovendorpen waren tot 1339 leenroerig aan de graaf van Gelder.²⁴

Er is in de akte van 1250 sprake van overdracht van "omnium bonorum meorum", "al mijn goederen". Dat lijkt in strijd met het beginsel dat men binnen de Duitse Orde geen eigen bezit mocht hebben. Door zijn opname in de Ordesgemeenschap had de ridder in wezen geen persoonlijk bezit meer en hoorde alles wat hij voor zijn standmatig leven nodig had aan de Duitse Orde toe.²⁵ Men kan zich de vraag stellen hoe Boudewijn danwel de broederschap aan die goederen bij Hedikhuizen is gekomen. Het is mogelijk dat het van zijn zus geërfde goederen waren die hij door ze aan de abdij te schenken veilig heeft willen stellen, maar er is nog een andere oplossing. Hierna zal blijken dat de gift - het ging in 1250 niet om een verkoop, maar om een overdracht, omstreden was.

De moeder en de zus van Boudewijn zijn bij naam bekend. Zijn moeder noemde ik hiervoor reeds. Zijn zus heette Mathilde en was vrouwe van (Gans)Oye. De laatste had van Boudewijn goederen in Oosterbeek als huwelijksgift ontvangen, maar die waren door haar verpand, zoals in 1257 bleek.²⁶ Ik denk dat Boudewijn na 1250 uit Vught naar Gansoyen is vertrokken en daar sindsdien als "dominum", (geestelijk) heer van Gansoyen, verbleef. In 1260 namelijk is er een erfeniskwestie tussen twee broers Van Heusden, waarin Dirk van Cleef en zijn broer Luf uitspraak doen, daarbij geadviseerd door Dirk van Herlaar, Hendrik van Meerwijk en B van Oye.²⁷ Twee van de drie kunnen we direct plaatsen, de derde zou Boudewijn kunnen zijn.

Bij de overdracht in 1250 waren Boudewijns mannen, zijn "hominum meorum", aanwezig: Giselbertus Cocus van Hemerte, Jacobus van Hedel en Everardus van Ambersoie, alle drie ridder.²⁰ Zij worden door Kappelhof als zijn leenmannen gezien, maar ik ben zo vrij hen als riddermatige leden van de Duitse Orde te zien. Het is twijfelachtig of het ook echt zijn mannen waren. Zij zijn namelijk afkomstig uit het gebied dat behoorde tot het Echternachs domein, dat behalve Tede en Vught, ook Wordragen tegen

